

əgirdi?rin n?tic?l?ri yüks?l?c?k, mü?lliml?rin inkişafına ciddi təkan ver?c?k, valideynl?ri tədris prosesinə cəlb ed?c?k

2018-2019-cu tədris ilində Azərbaycan 1-ci siniflər üzrə ehtiyat dərslərinin təbiiqinə başlanılıb. Hazırda birinci sinfin "Azərbaycan dili" və "Riyaziyyat" dərslərinin ölkə səviyyəsində 123 sinifdə pilot layihə üzrə sənəddə həyata keçirilir. Sənəddə 3000-ə yaxın uşağa təhsil verib, 123 sinfin 48-i üçün qalanlar isə rayon məktəblərində seçilib. 2-ci sinif üçün dərslərin hazırlanması prosesi isə davam edir. Növbəti tədris ilində həmin dərslərin də sənəddən keçiriləcəkdir. Rus bölməsi üçün isə "Riyaziyyat" və "Azərbaycan dili" dərsləri tərcümə edilir. Rus-Rus dili dərslərinin hazırlanması planında olsa da, tezliklə reallaşdırılacaq. Növbəti tədris ilində 5-ci sinifdə ehtiyat dərslərinin konsepsiyası üzrində iş gedir. Eyni zamanda bu il məktəblərdə təhsil üçün yeni alternativ dərslər də hazırlanır.

Növbəti tədris ilində isə dərslərin sənəddə cəlb ediləcəyi birinci sinifdə əgirdi?rinin sayı artırılacaq. Yeni dərslər 5000-6000 birinci sinif əgirdi ilə təkrar sənəddən keçiriləcəkdir. Növbəti nəticə də uşurlu olarsa, 2020-2021-ci tədris ilində məktəblərimizdə Azərbaycan dili, riyaziyyat və ingilis dili fənləri üzrə ehtiyat dərslərinin tədrisində də tədrisə başlanılıb.

Ehtiyat dərsləri

2020-ci ilin 1-ci sinifləri üçün Azərbaycan dili və riyaziyyat üzrə ehtiyat dərslərinin hazırlanması Nazirlər Kabinetinin sərəncamına əsasən həyata keçirilir. Bu dərslərin mahiyyəti ilə bağlı sərəncamın icrasına başlanılıb. İlk gündən anlaşılanıdır ki, bu işin həyata keçirilməsi üçün "Ehtiyat" olmasın, bu dərslərin istifadəsi olan dərslərlə yanaşı istifadə olunacaq fikrini yaradır ki, bu da cəmiyyətimizə faydalıdır. Hansı dərslərin hansı vaxtda istifadə ediləcəyi ilə bağlı çoxlu suallar yaranır. Artıq məsələ aydınlaşdı. Təhsil İnstitutu tərəfindən hazırlanan bu dərslərin dilin və riyaziyyatın tədrisində beynəlxalq təcrübəyə və müasir təlim texnologiyalarına əsaslanaraq hazırdakı istifadəsi olan dərslərlə müqayisədə metodologiya baxımından fərqlənir. Ancaq gələcək elmi-pedaqoji araşdırmalar nəticəsində nəticəyə gələn müasir dərslər hazırlanarkən dərslərin inkar etmir.

Yeni dərslərin fərqli cəhətləri oxunaqlı, görünür və dizaynı ilə əgirdi motivasiyasını qaldırmaq üçün dərslər ortaya çıxır.

Ehtiyat dərsləri kim və necə yazdı?

İndiyədək ölkəmizdə dərslərin nəzəriyyələrdə hazırlanması kiçik müəllim heyətinin hazırladığı dərslərlə münasibəti birmənalı olmayıb. Maraqlıdır, bəs ehtiyat dərsləri harda və necə hazırlanır?

İlk növbədə qeyd edək ki, ehtiyat dərslərinin hazırlanması prinsipləri dərslərin nəzəriyyəsinin hazırlanması prinsiplərindən ciddi surətdə fərqlənir. Ehtiyat dərslərinin yazılması üçün Təhsil İnstitutunda Tədris Resursları Mərkəzi yaradılıb. Bu prosesin ilk mərhələsində Təhsil Nazirliyi tərəfindən verilmiş əsas vəzifələrdə Azərbaycan dili üzrə 160, riyaziyyat fənni üzrə isə 145 müəllim arasından üç mərhələli müsabiqə keçirilib. Dərslər hazırlanmış və ali məktəblərdə universitetlərdə çalışan alimlərə və pedaqoqlara cəlb edilib. Tədris xarici proqramlara əsaslanan qurulan bir çox beynəlxalq məktəblərdə görüşlər keçirilib, onları təcrübələri öyrənilib. Həmin məktəblərdə çalışan müəllimlərin müsabiqəyə dəvət olunub. Daha sonra ehtiyat dərslərinin konsepsiyası hazırlanaraq məzmunu təkmilləşdirilib.

Məzmunun necə təkmilləşdirilməsinə baxaraq Dil və Riyaziyyatın tədrisində dünyada qəbul olunmuş müasir

Yəni yana?malar t?hlil edildikdən sonra qabaqcıl t?hsil sistemlərinin müvafiq kurikulumlar? v? t?limin pedaqoji prinsipləri öyrənilib. Nəticədə, yaradılan ehtiyat dərslərinin strukturu, t?lim metodikas?, müasir metodoloji yana?malar v? digər konseptual prinsipləri ümumiləndirilərək xüsusi-sənəd formasında hazırlanmışdır. Bunun nəticəsidir ki, yeni dərslərdə beynəlxalq qiymətləndirmələrdə nəzərə alınmayan bacarıqların inkişaf etdirilməsi nisbətən daha çox yer verilib. T?hsil institutunun direktoru və zəminçisi Emin Məmmədovun sözlərinə görə, Azərbaycan dilindəslərləndirən PIRLS, riyaziyyat dərslərləndirən TIMSS beynəlxalq qiymətləndirmələrində iştirak edən ölkələrdən biri olmaqla yanaşı, "4-cü sinif?agirdlərinin arasındakı oxunuş və qavramanın (PIRLS) və riyazi t?hsilin (TIMSS) keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı beynəlxalq tədqiqatların çərçivəsində iştirak edilib. Əbtidai siniflərdə Azərbaycan dili və riyaziyyat fənlərində üzrə hazırdakı istifadə olunan t?hsil proqramları nəzərdə tutulmuşdur".

S?naqlar nə göstərir?

T?dris resursları nə istifadəsində nə vaxt onları nə sənəqdan keçirilməsi t?lim materialları nə keyfiyyətini artırmaq üçün mühüm mərhələdir. Dünyanın aparıcı t?hsil sistemlərində bu mərhələ xüsusi həmiyyət kəsb etsə də, ölkəmizdə ehtiyat dərslərinin sənəq mərhələsi ilk təcrübə olaraq maraqlıdır.

Pilot layihədə iştirak edən siniflər ölkəmizin müxtəlif bölgələr, rayon və kəndlərini əhatə edir. Sənəq müddətinə müəllimlər, şagirdlər, müəllimlərin xüsusi bələdiyyələrində qədim olunur. Bu müddətdə ekspertlərin iştirakı ilə dərslərin müzakirəsi təşkil olunur və ictimai rəy öyrənilir. Sonda sənəqda iştirak edən müəllim, ekspert, rəyçilərin irad və təklifləri ümumiləndirilərək və dərslərin komplekslərinin kütləvi istifadəsi üçün müvafiq düzəlişlər edilərək.

Agirdlər məktəb?hazırlıq qruplarından gəlirlir...

Bəs, bu sənəqın ilkin nəticələri nə göstərir? Azərbaycan məktəblərində istifadəyə verilən beynəlxalq təcrübəyə və müasir t?lim texnologiyalarına əsaslanan yeni dərslərin oxuyub qavraya bilirlərmi?

Qeyd edək ki, agirdlərin 1-ci sinif məktəb?hazırlıq qruplarından müəyyən s?viyyəli təhsilə ehtiyat dərslərdə nəzərə alınmışdır.

Müəllimlər göstərir ki, məktəb?hazırlıqdan gələn birinci sinif agirdlərinin qavramasında hələ hansı problem yoxdur. Problem o siniflərdə yaranır ki, yararsız məktəb?hazırlıqdan, digər yararsız isə birbaşa birinci sinif gəlir.

Emin Məmmədovun sözlərinə görə, bu, həmmüəllim üçün, həmməktəb?agirdin məktəb?öyrənməsində problem yaradır: "Artıq birmənalıdır ki, sürətli birbaşa məktəb?gələn uşaqların hazırlıq s?viyyəsinin olmaması mənfəətli deyildir. Bir neçə il əvvəl 20-25 faiz uşaqlar məktəb?hazırlıqdan gəlirdi və sinifdəki 70-75 faiz uşaqlar birbaşa birinci sinifdə oxuyurdu. Bu halda 20-25 faiz gözlənilirdi ki, sinifdəki şagirdlərin s?viyyəsinə çatdırmaq üçün bundan sonra birgə yola davam etsinlər. Ancaq artıq uşaqların 70 faiz qədər məktəb?hazırlıqda cəlb edilib və bu göstərici tezliklə 90 faizə çatdırılacaqdır. Təbii ki, birinci sinif 90 faiz uşaqlar məktəb?hazırlıqdan gəlirlir, artıq dərslərin bu amil nəzərə alınaraq yazılacaqdır".

Müəllimlər t?lim keçməlidir

Ehtiyat dərslərinin müəllimlərə bəzi də tədris prosesində bəzi yanlışlar ortaya çıxarır: "Müəllimlər agirdlərə Azərbaycan dilində üzrə tapşırıqlar verərək daha çox hüsnəxtə fikirlər verir, oxuyub anlamasınan az diqqətə ayırirlar.

Müəhidimiz ondan ibarətdir ki, qavrama, anlama, düünmək, tənqidi düünmək kimi bacarıqların önünə çəxan nənvi bacarıqlar həl də var".

Bunu nəzərə alaraq, ehtiyat dərslikli rə i ləyən müəllimlərə ixtisasartırma təlimləri keçiriləcək. E. Əmrullayevin sözlərinə görə, yeni dərslikli rə istifadədə müəllimlərin dərsləy ehtiyacı olduunu monitorinqlərdə nəy görünür: "Xüsusi də, beynəlxalq qiymətləndirmələrdə ölçülən, Azərbaycan tərdrisi nənvi hesab edilməyən sahələrə bəli təlimlərdə ehtiyac var. Məsələn, hərfləri öyrədrək nə həl də müəllimlər açq-qapal, dodaqlanan-dodaqlanmayan sait olduunu da öyrədirlər. Halbuki 6 ya lə uaq üçün bunun heç bir həmiyyəti yoxdur. Bunu sonradan da öyrənə bilər v? öyrənəcək d? Yaxud, birinci sinifdə dərsləri keçilir. Onlar metodik olaraq rəqləmlər müqayisə etməkləzumsuzdur. Bizim müəllimlər elə hesab edir ki, uaqlara yaxq q edilir. Halbuki bu uaqqlar üçün artq yükdür. Yeri gəlmi kən, mənərlərin həcmlilə bəli çalqqrq ki, norma yaradaq. Ümumi lək sözlər v? sözlərin ilənmə tezliyilə bəli məsləli rə baxılmal dər. Azərbaycan mənərlərin statistik ölçməsilə bəli, demək olar ki, qayda yoxdur. İnsanlar mənərlər daha çox emosional yanaqlar. Ancaq dünyada bu v? ya digər mənərlə ölçən elmi-statistik alətlər var. Çalqqrq ki, bu alətlərdə istifadə edərək verilmi mənərlin hansı çətinlik dərəcəsində olduunu müyyən etdikdən sonra onu dərslilə salaq".

Ehtiyat dərslikli rə nəl rə sərbə olacaq

Bəlliklə, yeni dərslikli rə artq istifadədədir. Onlarla bəli ilkin rəy də var. Həmin rəy güvənsək, yeni dərslikli rə sadəcə qagirdlər v? müəllimlər deyil, həm də valideynlər tərslil prosesinin fəali tərakq sənə çevirəcəyi übhə do urmur: "nənvi dərslikli rə dərslilik, müəllim üçün v? sait v? i dərslərindən ibarətl olurdusa, yeni dərslilik komplektlərində məzmunu valideynlərin bəla düməslilə qagirdlərin evdə dərslə hazrləqləna kömək etmələri, uaqqların gündəlik həyat tərzi ilə bəli valideynlər tövsiyələr də hazrlanb".

Əmrullayevin fikrincə, bu valideynlərlə tərdris prosesində daha yaxından cəlb etməyən imkan verəcəkl. Dərslilik komplektində daxil olan valideyn bələdçisi valideynlərin pədaqoji maarifləndirilməsində böyük rol oynayacaq v? onlar tərdris prosesində cəlb edəcəkl.

Ehtiyat dərslikli rə müəllim-pədaqoji kontingentin linki afəna dəciddi tərkan verəcəklə qagirdlərin beynəlxalq qiymətləndirmələrdə nətici lərinin yüksəlməsində qərait yaradacaq.

["Azərbaycan müəllimi" qəzeti](#)